

Kapitola 3

Co dělají

Dnešní vládcí mají dvě základní strategie sebezachování u moci. Na jedné straně si kupují legitimitu od ovládaných, druhou rukou likvidují všechno, co by mohlo ohrožovat jejich držbu moci. Způsob, jak režim jedná se společností, představuje složitou obdobu hry na hodného a zlého policistu.

Prostředky kontroly jsou tvrdé, brutální a nelítostné. Čína je policejní stát se všudypřítomnými uniformovanými i tajnými bezpečnostními složkami. Armáda funguje jako vnitřní i vnější síla. Justice je pod stranickou kontrolou. Pronásledování, zastrašování, věznění (často svévolné a často nezákonné), mučení, bití – to všechno je rozšířené. Když se v roce 1989 režim cítil ohrožený revoltou, obrátil se k politické vraždě jako k nástroji kontroly. Cenzura toho, co je považováno za nebezpečnou informaci či vyjádření názoru, je tvrdá, včetně velkého Firewallu proti nebezpečím, jež přicházejí z internetu. Tisk je pod vládní kontrolou a jako nástroj propagandy je zdrojem informací, z čehož nutně vyplývá, že umožňuje svobodnou debatu. Internet je na tom v podstatě stejně. Propaganda a ideologická práce jsou integrální součástí vládnutí.

Prostředků, jak si kupovat legitimitu, je mnoho a jsou sofistikované. Režim udržuje a kultivuje ideologickou identitu tak, že se označuje za „socialistický“ a nyní možná za továrnu na sny. Jsou to ale velmi flexibilní značky, které se vznášejí nad všemi vládními aktivitami jako součást nadstavby, ze

kteřé pochází dle přesevěďčení režimu jeho mandát, stejně jako dřívější čínští vládcí prohlašovali, že jejich mandát k vládnutí pochází přímo z nebe. Další legitimita se čerpá ze síly režimu samotného. Zemi osvobodil, dává jí důvod k pýše, drží pohromadě a drží interní i externí hrozby stranou. Vykazuje výsledky, a tudíž nárokuje právo vládnout.

Součástí nároku vládnout je udržování stability a pořádku. To je důležité, protože ještě nedávno, což má Čína v živé paměti, v ní panoval smrtelný chaos. Skutečně se jednalo o „století ponižení“, sahalo od Opiových válek kolem roku 1840 přes vnitřní rozbroje devatenáctého století – povstání *tchaj-pchingů* a Boxerské povstání (v letech 1850–63, resp. 1899–1900, což ve skutečnosti byly občanské války) přes éru lokálních vojenských vládců, do které Čínská republika dezintegrovala po roce 1916, až po občanskou válku, která skončila v roce 1949, a katastrofy za vlády Maa. Stávající vládcí mají bezpochyby pravdu, když tvrdí, že čínský lid touží po pořádku, jelikož ví, co jeho absence znamená, a může děkovat těm, kdo mu jej poskytují. Je také pravdou, že je to pořádek chaotický a platí se za něj vysoká cena, avšak v očích Číňanů a opět na základě jejich historické zkušenosti není nijak překvapující, že pořádek, za který se platí vysoká cena, je určitě lepší než chaos, za který se platí ještě vyšší cena. Ale současně se jedná o citlivé téma. Nejposlednější chaos zapříčinil Maův despotismus a zahrnoval také největší hladomor v lidské historii, při kterém zemřelo od 30 do 40 milionů lidí (jedná se o střízlivý odhad), čili byl dílem stejného režimu, jaký nyní zajišťuje pořádek. Současní vládcí se pyšní jak tím, že navazují na komunistický řád a pokračují v něm, tak i tím, že komunistickou minulost opouštějí.⁶³

Legitimita je odvozována z ekonomického růstu, z toho, že přírůstek obyvatelstva je pod kontrolou, a z toho, že obyvatelstvu byly uděleny ekonomické svobody: svoboda vlastnit, svoboda podnikat, vysvobození z chudoby, svoboda konzumovat, svoboda být bohatý nebo alespoň svoboda doufat ve zbohatnutí, svoboda v oblékání se, svoboda chování a svoboda cestovat, kam se člověku zlíbí. Existují limity, avšak historicky založení Číňané, či alespoň většina z nich, vědí, že se nikdy neměli tak dobře a že za to jsou zavázáni režimu, který nikoli neoprávněně může tvrdit, že mu mají za co děkovat.

Kupování si legitimacy pomocí ekonomického růstu něco stojí. A tou cenou je na jedné straně rostoucí znečištění ovzduší, zničená půda a podzemní

⁶³ Autoritativní reference k hladomoru v období „Velkého skoku“ viz Yang, *Tombstone*.

vody, vyčerpání půdy a životního prostředí a vskutku děsivé pohromy, které sužují celou zemi. Za stejně děsivou lze považovat nákazu úplatků a korupce, která ovlivňuje každodenní životy obyčejných lidí. A za další všeobecnou nákazu lze považovat zvyšující se nerovnost jak mezi venkovem a městem, tak obzvláště mezi bohatými a chudými v městských oblastech. Čína je nyní jednou z nejvíce nerovných zemí na světě, pokud jde o distribuci příjmů a bohatství, v neradostné soutěži o titul nejvíce *nerovné* země jí konkurují Jižní Afrika a dvě tři latinskoamerické země. Na jednom konci je masa extrémně chudých obyvatel, na druhém konci několik extrémně bohatých.⁶⁴ Z průzkumů víme, že tyto pohromy – znečištění, nerovnost a korupce – stojí na čele seznamu toho, co obyčejní lidé považují ve svých životních podmínkách za nejtěživější a nejproblematičtější.

Prozatím má režim dost síly a moci na uplatňování libovolně silné kontroly. To znamená, že je s to zvládnout nepokoje, které doutnají na vzdálených okrajích země, a má prostředky na to, aby zasáhl, kdykoliv a kdekoliv potřebuje. Na teritoriu, které je režimu podřízeno, docházelo v uplynulých letech k asi 500 „masových incidentů“ denně. Většinou se jednalo o místní protesty proti zabírání půdy a špatnému zacházení s pracujícími, většinou to byly incidenty snadno zvládnutelné. Nicméně Achillovou patou režimu je jeho legitimita. Od vlastních lidí se mu dostává mnohem menší loajality, než mají jeho obdivovatelé sklon se domnívat. Režim postrádá autoritu k tomu, aby vládl pomocí souhlasu ovládaných. To je jeho velká slabina a důvod, proč nemůže vládnout bez hrubé síly diktátorské kontroly. Při příležitostech, kdy režim uvolnil svoji kontrolu a povzbuzoval nebo dovolil svobodnou diskusi – hnutí nazvanému Sto květů v letech 1956–57; hnutí Zdi demokracie v roce 1979, liberální perioda, jež kulminovala v roce 1989 okupací náměstí Tchien-an-men a podobnými akcemi na jiných místech – se diskuse okamžitě proměnila ve volání po demokracii a proti režimu – a okamžitě byla potlačena. V roce 2014 mladí lidé, většinou se jednalo o studenty, zorganizovali v Hongkongu masivní manifestaci na podporu demokracie a obsadili při ní klíčová místa v obchodním centru města. Čínská vláda, která už má nad Hongkongem rozhodující moc, se moudře zdržela zásahu. Nicméně nedá se pochybovat o tom, že muži v Pekingu si povšimli toho, že v této části Číny, kde mají lidé svobodu slova a vyjadřování, mladí Číňané, pokud jsou

⁶⁴ Viz Li, Sato a Sicular, eds., *Rising Inequality in China*.

vyprovokování, vyrazí do ulic a dožadují se bezpečí a demokracie a mluví do veřejných záležitostí.

Tak to je, neboť diktatura je za všech okolností odporný režim. Vládcí dělají, co mohou, aby se předvedli v co nejlepším světle, ale spojení diktatury a souhlasu je nespojitelný kruh, v Číně jako kdekoliv jinde: kde je nedůvěra, tam dochází k utužení kontroly, což znovu vyvolává nedůvěru, která vynucuje ještě ostřejší kontrolu – a tak pořád dokola.

Matrix moci

Pilíře moci čínského systému tvoří:

- Strana
- Armáda
- Exekutiva
- Legislativa
- Policie
- Justice

Strana, armáda a exekutiva (administrativa a vláda) představují tři všeprostupující a celostátní byrokratické systémy. Oddělit tyto tři opěrné pilíře moci od sebe, separovat jeden od druhého, je nadměrné zjednodušování, protože v realitě jsou vzájemně hluboce provázány, byť na vrcholu pyramidy moci stojí pochopitelně strana. Když se ve zprávě o činnosti vláda sama chválila za svoje úspěchy na zasedání Všečínského shromáždění lidových zástupců v roce 2014 a dodala, že jich nebylo dosaženo snadno, vyjádřila také svoje poděkování (v tomto pořadí) „správnému vedení Ústředního výboru strany se soudruhem Si Ťin-pchingem jako jeho generálním tajemníkem stejně jako koordinovanému úsilí celé strany, celým ozbrojeným silám a všemu lidu všech čínských etnických skupin“. (V téže zprávě z roku 2015 už jsou výslovně zmiňováni jen Ústřední výbor a Si Ťin-pching.)

Ústřední celostátní orgány představují vrchol pyramidy moci, o úroveň pod nimi stojí místní vlády, členěné obecně takto:

- Země je rozdělena do *provincií*, kterých je třicet tři, včetně pěti, které tvoří autonomní oblasti (Tibet, Sin-ťiang, Vnitřní Mongolsko, Kuang-si,